

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ

PAŽYMA

**DĖL NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ PLĖTROS ĮSTATYMO PAKEITIMO, ASOCIACIJŲ
ĮSTATYMO 10 STRAIPSNIO PAKEITIMO, LABDAROS IR PARAMOS FONDŲ ĮSTATYMO
PAPILDYMO 6¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ (TAP-19-565(3) TAIS 19-7683)**

2019-06-19 Nr. NV-1733

Vilnius

Projektų rengėjas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM).

Projektų tikslas – tobulinti nevyriausybinių organizacijų (NVO) veiklos teisinį reguliavimą, siekiant stiprinti NVO institucinį sektorių ir įkurti NVO fondą.

Dabartinė situacija. NVO plėtros įstatyme nustatytas galiojantis teisinis reguliavimas nėra išsamus/aiškus:

- ✓ Neaiški NVO sąvoka ir jos požymiai.
- ✓ Nėra galimybių nustatyti realų NVO skaičių, įvertinti šio sektoriaus veiklos ir jam skiriamo finansavimo, nes juridinių asmenų registro tvarkytojas nekaupia reikiamų duomenų, nevertina juridinių asmenų atitikimo NVO požymiams.
- ✓ Nacionalinių skėtinių NVO asociacijos bendru sutarimu į NVO tarybą (visuomeninę patariamąją instituciją, veikiančią prie SADM) turi deleguoti 8 NVO vienijančių asociacijų atstovus ir 2 kitų NVO atstovus, toks reikalavimas sunkiai įgyvendinamas praktikoje.
- ✓ Neaiškus savivaldybių NVO tarybų formavimas, veikla – nėra nustatytos NVO atstovų delegavimo, tarybos pirmininko/pavaduotojo rinkimų procedūros ir įgaliojimai, todėl daugelyje savivaldybių tokios tarybos neveikia ar veikia ne pagal paskirtį.
- ✓ Nenumatyta vieninga objektyviais kriterijais pagrįsta NVO veiklos finansavimo valstybės ir savivaldybių biudžetų lėšomis bei atsiskaitymo už jas tvarka.

Projektų esmė, nauda:

1) NVO plėtros įstatymo projekte (dėstoma nauja redakcija) siūloma:

- ✓ Patikslinti (susiaurinti) NVO sąvoką – NVO yra nuo valstybės/savivaldybių institucijų/įstaigų valdymo nepriklausomas savarankiškumo pagrindais įsteigtas visuomenės ar jos grupės naudai veikiantis viešasis juridinis asmuo, kurio tikslas nėra siekti valdžios ar įgyvendinti vien tik religinius tikslus. NVO nelaikomi juridiniai asmenys: kurių daugiau kaip 1/3 jų dalyvių sudaro juridiniai asmenys, nesantys NVO (dabar - susivienijimai, kurių daugiau kaip 1/3 dalyvių yra privatūs juridiniai asmenys; valstybė/savivaldybė ar juridinis asmuo, kurio visuotiniame dalyvių susirinkime valstybė/savivaldybė turi daugiau kaip 1/3 balsų, negali turėti daugiau kaip 1/3 balsų NVO visuotiniame dalyvių susirinkime); politinės partijos; profesinės sąjungos/darbdavių organizacijos ir susivienijimai; organizacijos, kuriose narystė privaloma tam tikros profesijos atstovams; sodininkų, daugiabučių gyvenamųjų namų savininkų bendrijos ar kiti bendro nekilnojamojo turto valdymo tikslais įsteigti juridiniai asmenys; šeimos.
- ✓ Numatyti NVO statuso įregistravimą Juridinių asmenų registre – juridiniai asmenys kreipiasi į registro tvarkytoją su prašymu, deklaruodami atitikimą NVO sąvokai ir pateikdami duomenis apie savo dalyvius. Registro tvarkytojas, prieš suteikiant NVO statusą, patikrina pagal Juridinių asmenų registro, Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos duomenis ir klasifikatorius (tvirtina Vyriausybė ar įgaliota institucija) ar juridinis asmuo gali būti laikomas NVO ir ar jis atitinka Mokesčių administravimo įstatyme nustatytus minimalius patikimo mokesčių mokėtojo kriterijus. NVO statusas gali būti išregistruotas Vyriausybės įgaliotos institucijos teikimu, Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva ar pačios NVO prašymu.
- ✓ Pakeisti NVO atstovų delegavimo į NVO tarybą tvarką – atstovus (10) siūlo nacionalinės skėtinės NVO.
- ✓ Detalizuoti savivaldybių NVO tarybų formavimą, funkcijas – NVO atstovus siūlo savivaldybės teritorijoje veikiančios NVO asociacijos (jei jų nėra – NVO) ir kt.
- ✓ Apibrėžti NVO teisę gauti valstybės/savivaldybių finansavimą (veiklai stiprinti; tiksliniams veiklos projektams; gebėjimų, reikalingų viešosioms paslaugoms teikti, stiprinimo projektams), atsiskaitymą, viešinimą.
- ✓ Įkurti NVO fondą, kuriame kaupiamos lėšos NVO institucinių gebėjimų stiprinimui. Lėšos paskirstomos NVO konkurso būdu NVO plėtros valstybės politikai įgyvendinti bei kitoms NVO fondo nuostatuose (tvirtina Vyriausybė) numatytoms NVO veikloms finansuoti. Fondas nėra juridinis asmuo, jo lėšos – SADM skiriami asignavimai (laikomos atskiroje sąskaitoje, formuojant atskirą programą). Per metus nepanaudotos lėšos lieka Fonde ir naudojamos kitais biudžetiniais metais. Fondą administruoja SADM, sprendimus dėl

strateginių programų kryptių ir lėšų skyrimo priima Fondo taryba (institucinę sudėtį tvirtina Vyriausybė, personalinę – socialinės apsaugos ir darbo ministras).

2) Siekiant įvertinti ar juridinis asmuo atitinka NVO požymius ir suteikti jam NVO statusą, siūloma patikslinti Asociacijų bei Labdaros ir paramos fondų įstatymus, papildant juos nuostatomis dėl privalomų teikti Juridinių asmenų registro tvarkytojui duomenų apie dalininkus ir kt.

NVO plėtros įstatymo įsigaliojimo data – 2020-01-01 (išskyrus nuostatas dėl NVO statuso suteikimo, kurios įsigalios 2021-01-01), Asociacijų bei Labdaros ir paramos fondų įstatymų – 2020-06-01.

Valstybės biudžeto lėšų poreikis: NVO fondo veiklai užtikrinti – 3-5 mln. eurų/metams (SADM pateiktame 2020-2022 m. strateginio veiklos plano projekte 2020 m. papildomai NVO veiklų stiprinimui planuojama 3595 tūkst. eurų); Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos funkcijai – 150 tūkst. eurų (2021 m.).

Priėmus įstatymus, bus sudarytos prielaidos NVO plėtrai ir veiklai: sudarytos galimybės aiškiau identifikuoti NVO sektorių, efektyviau naudoti pilietinės visuomenės stiprinimui skiriamas valstybės biudžeto lėšas. Taip pat išsaugos pilietinė galia, pagerės aplinka pilietinės visuomenės organizacijoms veikti. Prognozuojama, kad NVO tvarumo indeksas nuo 2,7 2017 m., 2021 m. išsaugos iki 2,1 (kai 1 – aplinka NVO veiklai išvystyta, 7 - sudėtinga).

Derinimas. Projektai svarstyti 2019-05-07 tarpinstituciniame pasitarime (kartu pristatyti ir poveikio analizės rezultatai). Projektai pakartotinai darbo tvarka suderinti su Teisingumo, Žemės ūkio, Užsienio reikalų ministerijomis (organizuoti pasitarimai).

Projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės išvadose (2019-04-25 Nr. NV-1155; 2019-06-11 Nr. NV-1641) bei Socialinės politikos grupės pažymose (2019-04-25 Nr. NV-1154; 2019-06-11 Nr. NV-1639) pateiktas pastabas.

Atsižvelgiant į Žemės ūkio ir Užsienio reikalų ministerijų siūlymus, NVO plėtros įstatymo projekte numatytas pereinamasis laikotarpis dėl naujos NVO sąvokos taikymo: 1) asociacijoms, gavusioms finansavimą pagal Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programą ir įgyvendinančioms vietos plėtros strategijas – netaikoma iki 2023-12-31; 2) Rytų Europos studijų centrui – netaikoma iki 2022-12-31.

Atitiktis Vyriausybės programai – projektai susiję su Vyriausybės programos (69, 272, 275-280 p.) siekais stiprinti NVO administracinius gebėjimus ir investuoti į šio sektoriaus darbo kokybę, numatyti joms didesnes finansinės paramos galimybes, sudaryti sąlygas dalyvauti įgyvendinant regioninę politiką, ieškoti galimybių suformuoti NVO fondą, suformuoti NVO registrą ir sudaryti sąlygas NVO teikti ir keistis duomenimis (apie narių skaičių, valdybos sudėtį, vadovą, ataskaitas, kt.) nemokamai bei kt.

Atkreiptinas dėmesys dėl projektų atitikimo šiems Vyriausybės programos siekiam: 1) ieškoti galimybių suformuoti NVO fondą, kuris kasmet būtų finansuojamas iš gyventojų nepaskirtos 2 proc. GPM dalies (278 p.) – projektuose tai nenumatyta, motyvuojant Finansų ministerijos išreikšta pozicija tam nepritari; 2) stiprinti Nacionalinės NVO tarybos funkcijas, perkelti jas iš SADM į Vyriausybės lygmenį (279 p.) – NVO plėtros įstatymo projekte yra numatyta, kad NVO taryba veikia prie SADM, motyvuojant tuo, kad šiuo metu veikianti NVO taryba priėmė sprendimą likti prie SADM.

Dalykinio vertinimo išvada. Projektus siūlome svarstyti **Vyriausybės posėdžio B dalyje**, pristatant ir pagrindžiant siūlomu reguliavimu sprendžiamas problemas, priemones, jų įgyvendinimo naudą ir sąnaudas bei įvardijant galimas rizikas (NVO plėtros įstatymo projektas yra atrinktas kaip didesnio poveikio projektas, kurio poveikio analizės rezultatai turi būti pristatyti Vyriausybei).